

PILOTTIPOOLI - KOHTAAMO 2.0 - TELAKKA

Hankkeiden päätösseminaari Snellmankoti 13.12. 2018

Lauri Tuomi-Nikula:

Älä unohda ihmistä digivouhkan keskellä. Tarvitset häntä vielä.

Oikein hyvää Lucian päivää. Lucian – valontuojan – legenda on sisilialaista alkuperää, marttyyritarina Rooman vallan ajoilta. Ruotsiin se rantautui 1746 ja aika pian myös Itämaahan, tänne Suomeen, jonne se hienosti sopiikin pimeää adventtiloskaa piristämään.

Lucian ilmestyksen ja Jeesus-lapsen syntymäpäivän lähestyessä haluan kertoa teille vielä yhden ällistyttävän uutisen: Jumala on tullut takaisin!

Jos kirjailija Noah Hararia on uskominen, ja miksi ei olisi, massadata-algoritmit määrittävät ja pian myös päättävät, miten päivämme kuluvat, miten me ne kulutamme, ja miten ja milloin elämämme lopulta päättyy.

Niin, joko jumala on tullut takaisin tai sitten, mikä on todennäköisempää, sen paikan on ottanut globaalisti tietoa imevät ja sitä analysoivat datankäyttöjärjestelmät.

Ne tietävät täsmälleen, kuka olet ja miksi tulet.

Bio- ja informaatioteknologian tuottaman massadatan ja kaiken aikaa kasvavan laskentatehon avulla nämä järjestelmät pystyvät tunnistamaan kaikki halusi, päätöksesi ja mielipiteesi – ja mikä kamalinta - jo ennalta.

Niiden tietämättä ei hiuskaan irtoa päästäsi – toisaalta niiden ohjaamana revit päästäsi viimeisenkin karvan, jos ne haluavat sinun niin tekevän.

Kuulostaa markkinointi-ihmisen paratiisilta. Tuossa toteutuu kampanjasuunnittelijan hartain toive: Tunne asiakkaasi niin hyvin, että tiedät, kenen valmistamat kalsarit ja rintaliivit hän pukee päälleen maanantaisin, missä käy lounaalla tiistaisin, mikä on keskiviikon salainen pahe ja sillä hetkellä syke, happisaturaatio ja verenpaine, ja mitä hän kantaa kaupasta kotiin viikonlopuksi - tavanomaisesta sosioekonomisesta datasta puhumattakaan.

En osannut kuvitellakaan mitään tuollaista 1970-luvun lopulla, jolloin aloitin mainostoimistourani copywriterinä turkulaisessa ADAXissa. Ei sitä tosin

osannut kuvitella kukaan muukaan. Göbbels oli jyvällä. Ja varsinkin George Orwell. Siksi hän oli tuohon aikaan lempikirjailijoitani. Palaan siihen kohta.

Algoritmi on siis uusi jumala, kaikkietävä ja kaikinäkevä.

Onko se lempeämpi tai julmempi, oikeudenmukainen vai epäoikeudenmukainen, niistä päättävät toistaiseksi Googlen ja Facebookin kaltaiset tiedonkäsittelyn globaalit jättiläiset, siis yritykset, joiden ensisijainen tavoite ei ole tehdä maailmasta parempaa paikkaa ihmiskunnalle vaan tuottaa omistajilleen voittoa.

Eipä siinä, se se on jokaisen yrityksen tavoitteena. Vain keinot ja resurssit sen saavuttamiseksi vaihtelevat. Googlen ja kumppaneiden ylivoiman rinnalla pientä lohtua tuo se, että kaiken tuon edellä mainitun mahdollistanut digitalisaatio ja internet ulottuvat nyt jokaiseen, pienimpäänkin yritykseen tavalla tai toisella.

Se, miten niitä hyödynnetään, ei onneksi enää ole kiinni yksin rahasta. Asiakkaan tavoittelun, palvelemisen ja kaupanteon kustannukset ovat digitalisaation ja internetin myötä radikaalisti pienentyneet verrattuna vanhoihin manuaalisiin konventioihin. Ja maailmalle kaupantekoon voi ratsastaa myös Googlen tai Facebookin siivellä, toki korvausta vastaan. Samalla vuodat sinne vapaaehtoisesti dataa, joka osaltaan kasvattaa algoritmijumalan vaikutusvaltaa ja vahvistaa sitä palvelevaa koneälyarmeijaa.

Toistaiseksi Noah Hararin visio on ennustuksen tasolla.

Niin oli muuten Orwellin dystopiakin, kunnes monet siinä kuvatut kamaluudet toteutuivat. George Orwellin kirja ***Vuonna 1984*** julkaistiin suomeksi kuusikymmentä kahdeksan vuotta sitten, vuonna 1950.

Orwellin kirjassa Big Brother -Isoveli – valtakoneisto – (kuvittele sen tilalle nyt algoritmi)) valvoo kaikkea. Näyttöjä ja kameroita on kaikkialla. Niiden kautta propagoidaan, ohjataan, määrätään ja valvotaan kansalaisten tekemisiä.

Kirjan päähenkilö Winston Smith työskentelee Totuusministeriössä, jossa hän oikoo työkseen historiankirjoitusta Isoveljen viimeisimpien ajatusten mukaiseksi. Epäsuositut ihmiset katoavat maailmasta ja dokumenteista – syyksi riittää todellinen tai keksitty ajatusrikos. Isoveli määrittää kaiken sallitun ajattelun ja kontrolloi sitä kehittämällä kieltä niin yksinkertaiseksi, ettei enää löydy edes sanoja ilmaista poikkeavia ajatuksia.

Slogan kuuluu: Tietämättömyys on voimaa” Vuorotellen kerrotaan oikeista tai keksityistä sodista ja taisteluvoitoista kahta muuta maailmanmahtia vastaan.

Kuulostaako tutulta? *Tweet, Tweet!* Talousuutiset manipuloidaan samalla lailla: Tavoitteet lasketaan jälkikäteen, jotta voidaan uutisoida, että ne ylitettiin. Jälleen tuttua: *Tweet, Tweetiä!*

Winston epäilee, mutta ei tiedä, mitkä uutiset ovat totta, mitkä keksittyjä. Tuttua tämäkin. *Tweet, Tweet!*

Nyt kaivan kännykän esiin ja katson sitä epäluuloisesti: voiko ihan oikeasti joku Big Brother tarkkailla ja analysoida minua kuuntelemalla kännykkääni, katselemalla, kuuntelemalla, selaamalla ja kopioimalla pädiäni tai läppäriäni?

Vastaus kuuluu: Kyllä voi. Eikä vain yksi BB vaan luvuton määrä koneälyä, tuhansia ja taas tuhansia verkkovakoilijoita, hakkereita, identiteettivarkaita, hallituksia, ministeriöitä, poliiseja ja rosvoja, amatöörejä ja ammattilaisia. Kamalaa tässä on, että aivan kaikenlainen tieto kelpaa anastettavaksi ja hyödynnettäväksi massadatan pohjattomassa Moolokin kidassa.

Tämä kaikki kuulostaa epämiellyttävältä.

Mutta onko meillä vaihtoehtoja? Digidigidi ei yksin tuo onnea eikä menestystä. Autiolla saarella kännykät ja algoritmit menettävät merkityksensä kun akku on tyhjentynyt. Silloin viimeistään on syytä nostaa katse näytöltä ja etsiä käsiin toinen ihminen. Sovitaan, että tällä saarella semmoinen tai semmoisia vielä on. Nimittäin me voimme oikeasti vaikuttaa menestymiseemme ihmisten kautta, ihan perinteisesti käsiohjauksella.

Toisin kuin algoritmit tai keinoäly, ihminen on tietoinen, moraalinen olento, joka pyrkii merkitykselliseen elämään.

Tämä pyrkimys merkitykselliseen elämään taas vaikuttaa suoraan paitsi yritysten ja organisaatioiden, koko yhteiskunnan kestävyYTEEN. Sivistus, menneisyyden ymmärtäminen ja eettinen toimintatapa ovat yhdessä toistaiseksi parasta lääkettä alati kasvavan digivouhkan aiheuttamaan ahdistukseen ja yksinäisyyteen teknologioiden ja informaation puserruksessa.

Ne ovat myös kalseita bittejä parempi tie syvempään, parempaan ja kestävämpään asiakaskokemukseen. Keinoäly ei ymmärrä, miksi tai mitkä aivokemialliset prosessit ohjaavat kahden ihmisen välillä syntyvään tunnesiteeseen, siitä kasvavaan kumppanuuteen tai vaikkapa ostopäätökseen.

Hyvät ystävät!

Koska kyseessä ei ole piinkova markkinointiluento vaan lempeä joulusaarna, tuon lopuksi esille vain pari pehmeämpää menestymisen kannalta tärkeää juttua:

Ensimmäinen niistä on liittoutuminen.

Täällä oleva joukko edustaa sitä valistunutta väkeä, joka näkee liittoutumisen, yhteistyön ja yhdessä viisastumisen oman tulevan menestyksen osatekijänä. Mukanaolo yhteisissä hankkeissa tuottaa parhaimmillaan paljon, paljon enemmän kuin osiensa summan:

Niissä hankkeissa yritykset pääsevät mukaan ketjuun, jonka lenkkeinä ovat Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen – tiedeyliopiston -, Centria-ammattikorkeakoulun ja alueellisen kehittäjäorganisaatio Kosekin osaaminen, asiantuntemus, ohjaus ja verkostot.

Toisaalta yritykset ja yrittäjät tuottavat koulutus- ja kehittäjäorganisaatioille ainutlaatuista, koeteltua ensikäden tietoa yritystoiminnan arjesta, konkreettisia esimerkkejä teorioiden testattavaksi. Kun näitä asioita sopivasti törmäytetään, syntyy vuoropuhelua, uusia ideoita, innovaatioita ja kasvua ja mikä parasta, tunnesiteitä ja aitoa, kasvokkaista kumppanuutta.

Toinen tärkeä juttu olkoon punainen.

Ajattele sydäntäsi. Kuuntele sydämesi ääntä. Anna sille mahdollisuus päästä mukaan johtoryhmätyöskentelyyn, ohjaamaan yrityksesi tai organisaatiosi läpi digidigiviidakon ja ohi algoritmijumalien. Nyt joku miettii mielessään, että ei se sydän ole lihasta kummempi elin. Ei olekaan ja on se!

Sydän on myös metafora, eräänlainen kielikuva paikasta ihmisessä, jossa hyvä pitää sijaa. Sinne mahtuu niin rakkaus, tunteet ja niinkin ihmeellinen asia kuin sydämen sivistys. Kun jostakin ihmisestä sanotaan, että hänellä on sydän paikallaan, tai kun ihminen kuuntelee sydämensä ääntä tai toimii kuten sydän sanoo, tarkoitetaan juuri näitä metaforan merkityksiä. Niitä merkityksiä käyttämällä ja ymmärtämällä erotumme koneista, pääsemme peloista ja ahdistuksesta. Ja löydämme toiset ihmiset. Se on kuitenkin tärkeintä sekä rakkaudessa että bisneksessä.

Mukavaa jouluaikaa kaikillen!

Ps. Joululahjalistalle:

George Orwell: Vuonna 1984

Yuval Noah Harari: 21 oppituntia maailman tilasta